

“No hi ha res pitjor que estar convençut de l’absolutesa del que és relatiu”

RAIMON PANIKKAR, PENSADOR DEL DIÀLEG INTERRELIGIÓS

FRANCESCO CONTE i MANUEL PÉREZ • 6 DE MAIG DEL 2009

És, sens dubte, una de les veus més lúcides del nostre present. Des del seu refugi de Tavertet, Raimon Panikkar (Barcelona, 1918) encarna l’arquetip del monjo universal: el cultiu de la vida interior no el priva de sentir-se obert i permeable al que passa al món. A tot el món. Per això és místic i és profeta. Místic perquè té obert el tercer ull. Profeta perquè coneix les misèries de la nostra societat i sap clamar contra les injustícies. El diàleg interreligiós deu molt a les aportacions de Raimon Panikkar. Per això, aquesta revista se sent molt honorada d’haver tingut l’oportunitat de ser rebuda a Tavertet pel pensador català més reconegut internacionalment. Fragmenta en publica ara les *Opera Omnia* (‘Obres completes’): divuit volums que aniran apareixent al llarg dels propers nou anys. El primer volum, *Mística: plenitud de Vida*, ens recorda els lligams estrets entre interioritat i quotidianitat. Tot un repte.

El nom d’aquesta revista és un concepte clau del seu pensament i de la seva obra. Ens pot recordar què vol dir “dialogal”?

“Dialogal” s’oposa a “dialèctic”. El pensament dialèctic es basa en la convicció que un té la raó i l’altre no la té. El diàleg dialogal, en canvi, entén que la veritat es troba una mica a tot arreu, que no hi ha vencedors ni vençuts i que, per tant, la pau és possible. Perquè la victòria, com la història demostra, no porta mai a la pau. La memòria històrica és llarga i profunda, i el món actual –basat en l’individualisme– és estructuralment injust. Per assolir la pau cal dialogar de

manera dialogal, és a dir, reconeixent que la veritat no és absoluta sinó relativa: depèn de molts factors, tots ells interrelacionats. Això vol dir relativitat (interdependència), no relativisme. Dos i dos són quatre, no quatre i mig perquè siguis amic meu.

A l’hora de dialogar d’aquesta manera dialogal, es fa difícil evitar jutjar l’altre sense per això renunciar a ser crítics. Com podem aconseguir-ho?

Hi ha una frase de l’Evangeli que he meditat molt: “No jutgeu.” Crec que no vol dir que deixem de discriminar, de dir que un crim és un crim. Es refereix a no ficar-se en la consciència de l’altre, de

qui sabem molt poca cosa: no coneixem el seu passat ni els seus maldecaps. Cal diferenciar entre jutjar i judicar. Judicar és dir que l'afirmació "dos i dos són cinc" és falsa. Jutjar és aquesta falta de pudor a l'hora de ficar-se dins l'altre: és una intromissió a la qual ningú no té dret.

Què diria a aquells per a qui el fet de dialogar no té sentit en si mateix i que hi busquen uns resultats concrets?

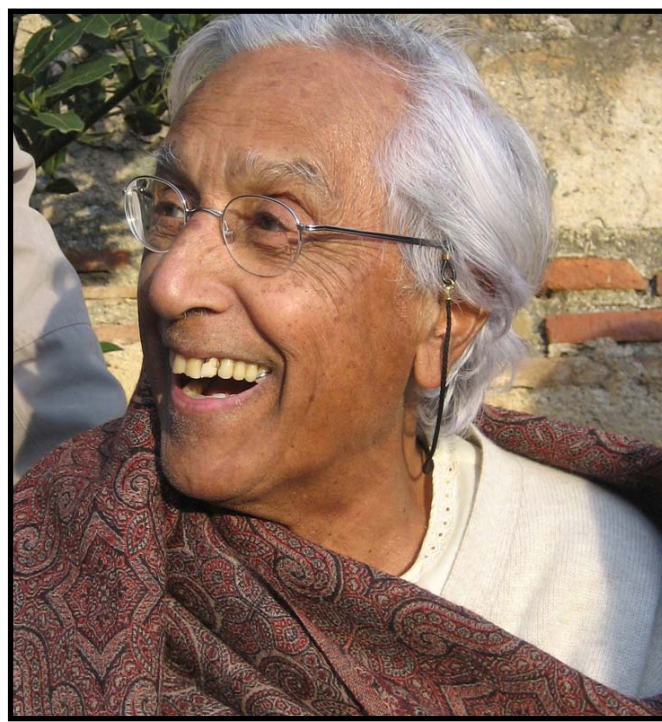
Dialoguem entre tots per cercar la veritat, que no és monopoli de ningú. Què és la democràcia sinó diàleg? La postura contrària és la del fanàtic, que creu tenir la veritat i tenir-la tota. Però el desafiament és precisament convèncer aquests que no volen dialogar. Perquè dialogant s'aprèn a escoltar: un art amb la seva bellesa i els seus secrets que porta que tant l'altre com jo descobrim que no tenim tota la raó. La raó està en el diàleg. I què és la raó? Dos i dos són quatre, sí. Però les coses de la vida són molt més complexes i depenen dels punts de vista respectius. I si examinem aquests punts de vista, ens adonem que tots tenim molts punts flacs.

Quins són els secrets de l'art d'escoltar?

Per saber escoltar és essencial el respecte al punt de vista de l'altre, sigui qui sigui. Aquesta és la força de la democràcia: que tots som importants i tenim quelcom a dir. Respectar, però, és molt difícil. Perquè no és limitar-se a escoltar l'opinió de l'altre encara que no li concedim cap valor. Només ho és considerar que potser el que diu té més valor del que sembla. Requereix la humilitat individual i col·lectiva de reconèixer que, sense la col·laboració de tots els punts de vista diferents, no ens acabarem la veritat.

Quin lloc ha d'ocupar l'oració en el diàleg? Com s'han de complementar aquestes dues pràctiques en la vida d'una comunitat o d'una persona religioses?

L'oració està estretament relacionada amb aquest mateix art d'escoltar, que vol dir ob-audire, 'obeir'. L'escolta és l'obediència a una raó superior o que és diferent de la meua. Avui, en el diàleg, impera la mentalitat dels drets: "Jo tinc dret a...". Però previs als drets són els deures i, primer de tot, el deure d'escoltar. El que passa és que no és fàcil. Perquè qui més qui menys està convençut d'unes coses, i això també és bo. Però no hi ha res pitjor que estar convençut del que no és bo o de l'absolutesa del que és relatiu.

© EDITORIAL FRAGMENTA

Per dialogar cal conèixer molt bé la pròpia tradició. Però si esperem a conèixer-la perfectament no encetarem mai el diàleg. Quan s'està preparat per dialogar?

Què és primer: l'escriptura o la paraula? Les dues coses van juntes. El pensament dialèctic diu: una cosa o l'altra. El pensament dialogal diu: una cosa i l'altra. Com el nen que parlant, equivocant-se, aprèn a parlar. Si vull parlar sense fer cap error, m'equivocaré. Hem de tenir el coratge de ser imperfectes, d'equivocar-nos. Per després rectificar. No hi ha ningú infal·lible, tots tenim dret a equivocar-nos i a rectificar. I a fer silenci, que també es pot interpretar de diferents maneres: com no dir res o com dir-ho tot.

Creu que al llarg d'una vida dedicada al diàleg ha estat fanàtic en algun moment, potser a l'hora de defensar-se de les crítiques?

En l'art de viure –que és l'art suprem, malgrat que ens els ensenyen tots menys aquest–, crec que he après molt amb els que m'han criticat, i els estic tant o més agraït que als altres. He après, per exemple, que no es pot ser de tots els gustos. Davant les crítiques, d'altra banda, he tingut l'avantatge de perseverar. Com quan intentava lligar cristianisme i hinduisme i em deien que em confonia. Avui molts ja no ho veuen així. Parlant, al final, la gent s'entén. I tothom acaba descobrint punts en què s'ha comportat com un fanàtic, convençut de saber com són les coses.